

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПОПИТ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Герасименко Ю.С., професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Під час розгортання повномасштабного вторгнення кількість вакансій на ринку праці різко зменшилася більше ніж в 10 разів, тоді як кількість кандидатів, які змагалися за одну вакансію, зросла більше ніж у сім разів. Рекрутери отримували величезну кількість резюме від потенційних працівників. Але навіть на початку 2023 року конкуренція поступово нормалізувалася і продовжила зменшуватися.

У 2023 році більшість роботодавців стали стикатися з недостатністю кваліфікованих кадрів. Це підсилювалося нерівномірним відновленням ринку праці як у географічному, так і галузевому вимірі. У 2023 році найсильніша боротьба між кандидатами за вакансії тривала стабільно в Київській, Харківській та Вінницькій областях. Цікаво, що серед цих регіонів лише у Вінницькій області кількість вакансій залишалася вищою, ніж до початку конфлікту. У той же час, найнижчий рівень конкуренції з місяця на місяць спостерігався у Закарпатській, Чернівецькій та Херсонській областях.

Як можна помітити, проблема дефіциту кадрів стикається як у прифронтових районах, так і на заході країни. У перших випадках труднощі з наймом виникають через те, що люди були змушені переїжджати в безпечніші регіони або за кордон. Для інших роботодавців рекрутинг стає складнішим через велику конкуренцію. Наприклад, у Закарпатській області ринок праці відновився на 167% – кількість роботодавців значно зросла порівняно з довійськовим періодом, і тепер кандидатів просто не вистачає на всіх [1].

Український ринок праці відзначився збільшенням кількості нових вакансій з початку 2024 року, перевищивши навіть показники 2021 року, до

початку повномасштабного вторгнення з боку Російської Федерації. Одночасно кількість поданих резюме суттєво скоротилася порівняно з обсягами 2022-2023 років. Ці висновки підтверджуються даними макроекономічного та монетарного огляду, представленими Національним банком України.

На початку 2024 року, відповідно до опитувань, підприємства продовжували скаржитися на зростаючий дефіцит як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників. Для вирішення цієї проблеми роботодавці активно звертаються до груп населення, які раніше були поза робочою силою, намагаючись залучити їх на ринок праці [2].

Основні чинники змін на ринку праці:

1. Економічна ситуація:

- ✓ Валовий внутрішній продукт;
- ✓ Індекс споживчих цін;
- ✓ Бізнес-активність підприємств;
- ✓ Доходи населення.

2. Демографічна ситуація:

- ✓ Особливості демографічного відтворення;
- ✓ Міграція;
- ✓ Відтік молоді за кордон.

3. Мобілізація.

За оперативною оцінкою Державної служби статистики України та розрахунками Національного банку України, реальний ВВП скоротився у III кварталі 2022 р. на 30,8% р/р, тоді як в IV кварталі 2022 р. спад цього показника становив 35,0% р/р. Загалом, згідно з даними Місячного Економічного Моніторингу України (січень 2023 р.), підготовленого Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, реальний ВВП України у 2022 р. зменшився майже на 30% за рахунок суттєвого погіршення макроекономічних показників. Міністерство економіки України також підтвердило прогноз падіння (за результатами 2022 р.) ВВП на 32–33,5%. Це стало наслідком передусім скорочення обсягів виробництва через руйнацію виробничої, транспортної,

енергетичної інфраструктури, анексію територій росією, порушення логістично-виробничих зв'язків між підприємствами, скорочення обсягів експорту продукції і послуг, зниження споживчого попиту на внутрішньому ринку [3].

Значною мірою на зміни макроекономічної ситуації в Україні впливають зміни споживчої інфляції. За оцінками Національного банку України і Державної служби статистики України, темпи зростання індексу споживчих цін з початку повномасштабної російської агресії значно пришвидшилися. Посилення інфляції відбувалося за рахунок зростання виробничих і логістичних витрат, зростання цін на енергоресурси, скорочення попиту на продукцію. Індекс споживчих цін визначає рівень інфляції, яка в свою чергу впливає на рівень заробітної плати і споживчу активність. Бізнес-активність підприємств також вказує на зміни в їхній потребі у працівниках. Доходи населення відображають його покупну спроможність і впливають на попит на товари та послуги, що в свою чергу впливає на зайнятість.

Розвиток ринку праці нерозривно пов'язаний з обсягами та структурою пропозиції робочої сили, що визначаються демографічними факторами. Ситуація в демографії України серйозно погіршується через вплив воєнних подій. Рівні народжуваності та смертності населення істотно впливають на процес формування пропозиції робочої сили. Обмежена доступність статистичних даних значно ускладнює аналіз демографічних показників.

Одним з ключових факторів, які впливають на пропозицію робочої сили, є міграція за кордон. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, понад 8 мільйонів українців знаходяться за кордоном у статусі біженців, тоді як в межах країни було зафіксовано майже 5 мільйонів внутрішньо переміщених осіб. Великі обсяги міграцій відіграють суттєву роль у формуванні умов для сталого економічного розвитку країни. Суттєвим викликом стає масовий відтік дітей і молоді за кордон. Особливо великий міграційний відтік спостерігається серед жінок з дітьми, що може серйозно вплинути на здатність країни поповнювати пропозицію робочої сили у майбутньому. Також значним є відтік студентської молоді за кордон. У той же час, потрібно враховувати, що

багато зарубіжних країн активно повертають кваліфіковану робочу силу. Це призводить до загострення ризиків неповернення студентів після закінчення навчання за кордоном.

Важливим чинником, що обмежує можливість збільшення пропозиції робочої сили, є потреба в поповненні мобілізаційного резерву для воєнних дій. Згідно з експертними оцінками, добровільний вступ до Збройних Сил України та мобілізаційний призов працівників на військову службу стали основними чинниками пошуку та набору працівників у всіх секторах економіки, включаючи й стратегічні, що мали можливість бронювати працівників від призову. Велика кількість добровольців також спричинила заміну вибулих працівників, що в свою чергу потребувало зусиль підприємств для їх заміщення. Цей процес спричинив значний дефіцит кваліфікованих працівників, оскільки ЗСУ потребували багато кваліфікованих технічних спеціалістів, дефіцит яких вже був помітним на ринку протягом кількох років. Крім цього, процес мобілізації призвів до розширення неформальної зайнятості на ринку праці, оскільки деякі чоловіки уникали роботи та офіційного працевлаштування, щоб уникнути мобілізації. Експерти вказують, що ці обставини певним чином підтримали малий бізнес у різних секторах, таких як будівництво, деревообробка та торгівля. Узагальнюючи, ці чинники суттєво впливають на обсяги та структуру пропозиції робочої сили, змінюючи перспективи розвитку ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Майбутнє ринку праці: 13 ключових трендів у 2024 році. URL: <https://www.work.ua/articles/expert-opinion/3217/>
2. Як змінюється ринок праці 2024 року: тенденції і перспективи. URL: <http://surl.li/escyu>
3. Державна служба зайнятості. Аналітична та статистична інформація. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/69>